

Кирєєва Наталія Сергіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

аспірант кафедри господарського права і процесу

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Електронна комерція та ринок електронних фінансових послуг активно розвиваються по всьому світу, в тому числі і в Україні. Автоматизація діяльності фінансових установ сприяє вирішенню стратегічних завдань та має значний позитивний вплив на процес надання послуг споживачам. Із запровадженням електронних систем зменшуються витрати, знижується ціна та підвищується якість фінансових послуг. Цей процес зумовив необхідність вдосконалення господарсько-правового регулювання електронної комерції, а також ринку електронних фінансових послуг як її частини.

З урахуванням того, що інтеграція України до європейського політичного, економічного та правового простору з метою набуття членства в Європейському Союзі (далі – ЄС) є однією з засад української зовнішньої політики [1], доцільним вбачається дослідження європейського досвіду правового регулювання окресленої вище сфери.

В 2014 році в результаті ратифікації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони Україна взяла на себе зобов'язання адаптувати національне законодавство до законодавства ЄС. Одним з напрямів, за яким має відбуватися така адаптація, є сфера електронної комерції. Зважаючи, що надання електронних фінансових послуг є невід'ємною частиною електронної комерції, правове регулювання даної сфери в Україні також має бути адаптоване до законодавства ЄС.

Основними нормативно-правовими актами, які направлені на регулювання сфери електронної комерції, включаючи електронні фінансові послуги, в ЄС є:

- Директива «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» («Директива про електронну комерцію») [2];
- Постанова про електронну ідентифікацію та трастові послуги для електронних операцій на внутрішньому ринку [3];
- Директива «Про дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг» [4].

Ключове місце серед названих документів посідає, безумовно, Директива «Про електронну комерцію». Вона регулює широкий спектр послуг, що надаються дистанційно, включаючи надання інформаційних та фінансових послуг, продаж електронних продуктів, таких як програмне забезпечення, а також фізичних товарів за допомогою електронних систем. До сфери регулювання цієї Директиви належать як відносини між юридичними особами, так і відносини з надання послуг та продажу товарів фізичним особам – споживачам.

Директива «Про електронну комерцію» оперує терміном «інформаційні послуги», вживаючи його при цьому в тому ж значенні, що і в Директиві «Про процедуру надання інформації в галузі технічних стандартів та регламентів, а також правил надання послуг в інформаційному суспільстві». Згідно з останньою, під послугами інформаційного суспільства (інформаційними послугами) розуміють будь-які послуги, що надаються дистанційно, за допомогою електронного зв'язку, на індивідуальний запит та за винагороду [4]. До послуг інформаційного суспільства належать і електронні фінансові послуги, які відповідають всім названим вище ознакам та є операціями з фінансовими активами.

Всі положення Директиви «Про електронну комерцію» можна умовно розділити на кілька груп [5, с. 116]:

1. Норми, що стосуються внутрішнього ринку ЄС. Сутність даної групи норм зводиться до того, що держави-члени мають забезпечувати відповідність послуг, що надаються в електронній сфері, положенням національного законодавства, що відносяться до сфери координації. Крім того, державам-членам заборонено обмежувати надання таких послуг з території інших держав з підстав, які витікають зі сфери координації.

2. Норми, направлені на підтримку розвитку ринку електронних послуг в інформаційному суспільстві. Ці норми, зокрема, забороняють попередні дозволи на надання послуг в інформаційному суспільстві; встановлюють перелік відомостей, які обов'язково мають надавати про себе суб'єкти господарювання, які надають послуги в інформаційному суспільстві, а також відомості, які мають містити комерційні повідомлення про такі послуги; закріплюють вимогу щодо обов'язкової ідентифікації «спаму» як такого тощо.

3. Норми, якими встановлюється правова основа укладання договорів з використанням електронних систем. Дані положення закріплені з метою гармонізації законодавства держав-членів. Так, зокрема, на держави-члени покладається обов'язок гарантувати можливість укласти договори в електронній формі та переконатися, що жодні встановлені в законодавстві вимоги щодо укладання договорів не перешкоджають використанню таких договорів і не заперечують їх юридичну силу. Разом з тим, держави-члени можуть обмежити використання договорів в електронній формі щодо угод відносно прав на нерухоме майно (крім оренди); угод, що вимагають залучення державних органів або судів; угод про майнове забезпечення та поручительство; угод в сферах спадкового та сімейного права.

Дана група норм встановлює також вимоги до інформації, яка має бути надана споживачеві перед укладанням договору в електронній формі, а саме:

технічні дії, які необхідно вчинити, щоб укласти договір; чи буде укладений договір прийнятий банківською установою та чи буде він доступний; технічні засоби для виявлення та виправлення помилок перед розміщенням запиту; мови, якими можна укласти договір. Крім того, встановлюються правила щодо розміщення запиту, зокрема, те, що суб'єкт, який надає послуги, має негайно повідомити споживача про отримання запиту.

4. Норми, що обмежують відповідальність Інтернет-посередників та спрямовані на забезпечення балансу між забезпеченням вільної передачі інформації та створенням правової основи для розвитку електронної комерції з використанням мережі Інтернет. Дані норми встановлюють обмеження юридичної відповідальності тих посередників, які здійснюють просту передачу, розміщення на серверах або тимчасове зберігання інформації [2].

Постанова про електронну ідентифікацію та трастові послуги для електронних операцій на внутрішньому ринку, якою було скасовано чинну раніше Директиву «Про систему електронних підписів, що застосовується в межах Співтовариства», прийнята з метою забезпечення належного рівня безпеки засобів електронної ідентифікації та трастових послуг. Дана Постанова встановлює умови, за яких держави-члени визнають засоби електронної ідентифікації фізичних та юридичних осіб, які підпадають під дію схваленої схеми електронної ідентифікації іншої держави-члена; встановлює правила трастового обслуговування, зокрема, для електронних операцій; є правовою основою використання електронних підписів, електронних печаток, електронних документів тощо. Під електронною ідентифікацією в рамках даної Постанови розуміють процес використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які дозволять однозначно встановити, що це саме та фізична або юридична особа, а не інша [3].

Метою Директиви «Про дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг» є захист прав споживачів фінансових послуг, що надаються

дистанційно, тобто власне електронних фінансових послуг. Споживачі не можуть відмовитися від гарантованих даною Директивою прав, а держави-члени мають забезпечувати дотримання таких прав [4].

Таким чином, в ЄС ефективно діє ряд нормативно-правових актів, направлених на регулювання надання електронних фінансових послуг як частини електронної комерції, та з якими має бути гармонізоване національне законодавство України.

Список використаної літератури:

1. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 527.

2. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce) [Electronic resource]. – Mode of access: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000L0031>.

3. Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC [Electronic resource]. – Mode of access: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>.

4. Directive 2002/65/EC of the European Parliament and of the Council of 23 September 2002 concerning the distance marketing of consumer financial services and amending Council Directive 90/619/EEC and Directives 97/7/EC and 98/27/EC [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32002L0065>.

5. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет: монографія / [А. П. Гетьман, Ю. Є. Атаманова, В. С. Мілаш та ін.]; за ред. С. В. Глібка, К. В. Єфремової. – Харків: Право, 2016. – 360 с.